

Nr 254.

Av friherre **Lagerfelt**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av den årliga lästiden vid folkskolan m. m.

Genom det av 1937 års riksdag fattade beslutet om löne reglering för folk- och småskolans lärare bestämdes, att lästiden vid rikets folkskolor skulle utgöra endera $34\frac{4}{7}$ veckor, $36\frac{4}{7}$ veckor eller 39 veckor. Folkskollärarkårens lönegradsplacering gjordes samtidigt beroende av lästidens längd, medan för småskolans lärare bestämdes en enhetlig lönegradsplacering.

Emellertid hade statsutskottet i sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition i ärendet förklarat sig i princip ense med de motionärer som förordat en utökning av den årliga lästiden och en utsträckning med det snaraste till 39 veckor av den faktiska tjänstgöringstiden för lärarna. Då utskottet det oaktat anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag om en differentierad lön, avvägd med hänsyn till lärarnas tjänstgöringstid, hade detta, anförde utskottet, skett under den förvisningen att denna differentiering allenaast bleve en övergångsform i lönesystemet. Statsutskottet föreslog även riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i syfte att förlänga tjänstgöringstiden för lärarna till 39 veckor. En sådan utredning borde enligt utskottets uttalade uppfattning kunna slutföras på jämförelsevis kort tid och möjligen föreligga redan vid 1938 års riksdag. Jag finner såväl statsutskottets ovanberörda uttalanden som de motioner om omedelbart genomförande av enhetlig tjänstgöringstid för folkskollärarkåren, vilka väcktes vid 1937 års riksdag, ge vid handen att inom riksdagen fanns en allmänt utbredd önskan att skapa en för hela riket i görligaste mån likvärdig skolundervisning för folkets barn.

När chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning angående utsträckning av den årliga lästiden, var utgångsläget därför synnerligen gynnsamt för en utredning om enhetlig tjänstgöringsskyldighet för folkskolans lärare och därav följande möjligheter till förbättring av landsbygdens skolväsen.

I direktiven för de sakkunniga framhöll också departementschefen med styrka önskvärdheten av att genom förlängning av den årliga lästiden vid folk- och småskolorna och eventuellt även genom uppdelning av undervisningsavdelningarna stärka den utbildning som meddelas i den allmänna

barndomsskolan. Särskilt betonades därvid spörsmålets vikt för landsbygden, och departementschefen betecknade de av honom åsyftade åtgärderna härutinnan såsom en önskvärd komplettering av 1936 års riksdagsbeslut om obligatorisk sjuårig folkskola. Ehuru i direktiven inte direkt anbefalles en allmän utsträckning av lästiden utöver $36\frac{4}{7}$ veckor, framhåller dock departementschefen, att det bleve utredningens uppgift att undersöka, om förutsättningar härför vore för handen.

Som det enda väsentliga hindret för en allmän utsträckning av läsåret till 39 veckor åberopas nu i Kungl. Maj:ts proposition nr 149 det motstånd från kommunernas sida, som de sakkunniga befara, ifall lästiden allmänt utsträcker utöver $36\frac{4}{7}$ veckor.

Den faktiska utvecklingen som efter 1937 års riksdagsbeslut skett därigenom att skoldistriktet allmänt på frivillighetens väg redan utsträckt lästiden, utgör emellertid ett kraftigt stöd för ett lagfästade av en enhetlig undervisningstid för rikets folkskolor. Av Kungl. Maj:ts proposition framgår nämligen, att för redovisningsåret 1938—1939 icke mindre än 35,7 procent av samtliga skoldistrikt redan infört 39 veckors lästid, och 36,4 procent har $36\frac{4}{7}$ veckor medan endast 27,9 procent har bibehållit den lästid av $34\frac{4}{7}$ veckor, vilken var den allmänna, då de sakkunniga började sin utredning. Av samtliga lärare med folkskollärarkompetens har inte mindre än 62,3 procent redan den längsta lästiden, 23,8 procent den av de sakkunniga förordade minimilästiden, och endast 13,9 procent har $34\frac{4}{7}$ veckors tjänstgöringstid.

De sakkunnigas förslag beträffande lästiden innebär endast en mindre förbättring av landsbygdens skolväsen och är icke ägnat att skapa en likvärdig standard beträffande folkundervisningen inom olika skoldistrikt. Det måste betecknas som överensstämmande med social och kulturell rättvisa, att barnen på landsbygden, vilka huvudsakligen undervisas i svagare skolformer än städernas barn, erhålla en mera effektiviserad undervisning.

De förstärkningsanordningar som i Kungl. Maj:ts proposition föreslås för vissa svagare skolformer har inte erhållit den effektivitet som varit möjlig, därest en enhetlig tjänstgöringstid för läraren av 39 veckor lagts till grund för förstärkningsanordningarna.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition skulle det bli möjligt för skoldistriktet att genom uppdelning av läraravdelningarna låta barnens lästid fortfarande vara endast $34\frac{4}{7}$ veckor, samtidigt som av läraren uttages $36\frac{4}{7}$ veckors tjänstgöring. Det är givet, att om lärarens tjänstgöringsskyldighet utsträcktes till undantagslöst 39 veckor, skulle den förstärkning av undervisningen, som åsyftas, kunna bli vida mer effektiv.

I detta sammanhang vill jag erinra om förslaget om avskaffande av inträdesproven vid övergång från folkskola till läroverk. Den likformighet, som i nämnda förslag förutsättes komma till stånd i fråga om folkskolans undervisning och betygssättning, torde inte kunna förverkligas, därest un-

dervisningen i vissa skoldistrikt skall pågå väsentligt kortare tid än i andra distrikt.

En rationell lösning av de med varandra sammanhängande frågorna om enhetlig tjänstgöringsskyldighet för folkskolans lärare och utsträckning av lästiden i folkskolan torde bäst kunna ske enligt följande riktlinjer:

1. Enhetlig tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor stadgas för folkskolans lärare.

2. Barnens lästid bör i samtliga A-skolor utgöra 39 veckor.

3. I övriga skolformer kan barnens lästid vara antingen 39 veckor eller kortare. I senare fallet kommer läraravdelningen att under viss tid av läsåret bestå av ett mindre antal klasser. Längden av barnens årliga lästid bör därvid kunna inom vissa gränser anpassas med hänsyn till rådande lokala förhållanden. Målet bör vara att lärarens tjänstgöringsskyldighet så disponeras, att bästa möjliga resultat av undervisningen ernås i de flerklassiga läraravdelningarna.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition, måtte besluta att tjänstgöringsskyldigheten för folk- och småskolornas lärare skall från och med den 1 juli 1940 utsträckas till 39 veckor.

Stockholm den 21 mars 1939.

Israel Lagerfelt.
